

DZIAŁAMY RAZEM

MATERIAŁ DODATKOWY

**DLA ORGANIZACJI SZCZEGÓLNIIE ZAINTERESOWANYCH
KWESTIĄ RÓWNOŚCI I PRZECIWDZIAŁANIA
DYSKRYMIANCJI, POSIADAJĄCYCH DOŚWIADCZENIE
W TYM OBSZARZE**

SIEĆ DZIAŁAMY RAZEM

W Narzędziu Zarządzania Organizacją Pozarządową, które polecamy w „Narzędziowniku” wyodrębnia się cztery fazy rozwoju organizacji:

1. Fundamentów – budowania podwalin, bardzo małej formalizacji
2. Regulacji wewnętrznych - budowania procedur doraźnych
3. Spójności – budowania systemów proceduralnych uwzględniających również zaangażowanie ludzi i ich potrzeby i aspiracje, służących do realizacji długofalowych strategii
4. Zrównoważonego rozwoju – włączania do procesu zarządzania organizacją opinii przedstawicieli/przedstawicielek grup beneficjentów, oparcia się o wyniki ewaluacji i opinie klientów, budowania indywidualnych planów rozwoju dla pracowników/pracowniczek, uelastycznianie struktur tak, aby można było szybko zareagować na zmiany w środowisku (Organizacja i jej rozwój).

Faza Zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do komponentu „Stosowanie zasady równości szans, docenianie różnorodności i przeciwdziałanie dyskryminacji” jest opisana następująco:

„Działania na rzecz równości i różnorodności mają charakter strategiczny. Wszystkie osoby przygotowujące i realizujące projekty i/lub świadczące usługi są przekonane o słuszności tej zasady, mają wiedzę na temat mechanizmów dyskryminacji, mają kompetencje by w swoich działaniach stosować zasadę równości oraz dbają o to, aby zasada ta była wdrażana. Organizacja dba o równość szans i praw w organizacji każdej z grup. Organizacja dba o równość szans i praw każdej z tych grup w systemie zarządzania w organizacji. Organizacja komunikuje na zewnątrz wagę zasady równości szans, w tym zasadę równości szans kobiet i mężczyzn”. (Matryca Ogólna, Obszar: Zarządzanie strategiczne)

Poniższy obszar oraz opisujące go standardy odnoszą się do tych organizacji, które oceniają swoje doświadczenie w przeciwdziałaniu dyskryminacji na wysokim poziomie, poziomie „zrównoważonego rozwoju”. Celowo nie zamieszczono w tym miejscu listy sprawdzającej; jej skonstruowanie może być wspólnym, rozwojowym i edukacyjnym zadaniem zespołu/ zespołów organizacji, dla których aktywne przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu jest ważną wartością i celem działania.

SIEĆ DZIAŁAMY RAZEM

Takie organizacje mogą pełnić w swoim środowisku rolę lidera zmiany - dawać przykład, inspirować innych do podejmowania działań, zachęcać do wprowadzania równościowych rozwiązań, tam gdzie ich dotychczas nie było.

OBSZAR: AKTYWNE PRZECIWDZIAŁANIE DYSKRYMINACJI I WZMACNIANIE WSZYSTKICH GRUP SPOŁECZNYCH

Poziom pojedynczych organizacji:

- Organizacja, projektując swoje działania, analizuje potencjalne bariery udziału w projektach, których mogą doświadczać różne grupy społeczne zamieszkujące społeczność lokalną.
- Organizacja, projektując swoje działania, konsultuje się z osobami lub organizacjami związanymi z różnymi grupami społecznymi, zamieszkującymi społeczność lokalną.
- Organizacja, projektując swoje działania, stara się aktywnie poznać opinie osób wywodzących się z grup narażonych na dyskryminację, które rzadziej korzystają/ rzadziej są w kontakcie z organizacją, w mniejszym stopniu są zaangażowane w lokalne życie społeczne/obywatelskie.
- Organizacja prowadzi działania, które w szczególny sposób skierowane są do grupy lub grup narażonych na dyskryminację, uwzględniając ich potrzeby. Organizacja prowadzi działania, które mają bezpośredni cel wzmocnienia grup znajdujących się w gorszym położeniu.
- Prowadząc działania mające na celu wzmocnienie grup znajdujących się w gorszym położeniu, organizacja bezpośrednio angażuje osoby wywodzące się z tych grup w planowanie, realizację i ewaluację podejmowanych działań. Osoby wywodzące się z grup narażonych na dyskryminację biorą udział w podejmowaniu decyzji na temat realizowanego projektu.
- Organizacja prowadzi działania, mające na celu integrację całej społeczności lokalnej, w której udział biorą różne grupy społeczne, w tym również te, należące do mniejszości, znajdujące się w gorszym położeniu i/lub narażone na dyskryminację.
- Organizacja prowadzi projekty, których celem jest przeciwdziałanie dyskryminacji konkretnych grup społecznych, w odpowiedzi na aktualne potrzeby konkretnych grup mieszkańców/mieszkanek ze społeczności lokalnej (np. młodych matek, osób starszych, osób ubogich).
- Organizacja prowadzi projekty, które przełamują stereotypy na temat różnych grup społecznych, promują uniwersalne prawa człowieka, sprzeciwiają się aktom dyskryminacji, przemocy motywowanej uprzedzeniami i mowie nienawiści.
- Organizacja wchodzi w lokalne partnerstwa z innymi organizacjami i instytucjami, których celem jest zwalczanie dyskryminacji w środowisku lokalnym lub w skali całego kraju.

SIEĆ DZIAŁAMY RAZEM

Poziom Sieci:

- Sieć podejmuje wewnętrzną dyskusję na temat wspierania głosów publicznych innych organizacji pozarządowych lub ich sieci, związanych z przeciwdziałaniem dyskryminacji w skali Wielkopolski lub całego kraju.
- Sieć w oficjalnych wystąpieniach wspiera postulaty innych sieci organizacji pozarządowych, związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji w skali Wielkopolski lub całego kraju.
- Sieć aktywnie i celowo angażuje organizacje członkowskie we wspólne podejmowanie działań zwalczających dyskryminację i promujących równość.

NARZĘDZIOWNIK

Narzędzia do równościowej samooceny, autoewaluacji, monitoringu działań

Narzędzia, które polecamy, to pewien „standard maksimum” dostosowania i dostępności dla równych grup społecznych, nierzadko wymagający pieniędzy, dodatkowego nakładu pracy i zaangażowania (a jeszcze częściej przekonania, że warto), ale z całą pewnością może być inspiracją, jeśli nie od razu do działania, to do refleksji czy przegadania w gronie organizacji - co jest możliwe, co nam się podoba, co może zadziałać w taki właśnie sposób, że na kolejny piknik sportowo-rekreacyjny przyjdzie Jan Kowalski ze swoją córką z niepełnosprawnością intelektualną, albo Maria Nowak, Głucha, postępująca się Polskim Językiem Migowym.

- *Edukacja antydyskryminacyjna i jej standardy jakościowe*, Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej, Warszawa 2012
Publikacja zawiera narzędzie równościowego monitoringu działania edukacyjnego, <http://www.tea.org.pl/userfiles/file/Edukacja%20antydyskryminacyjna%20i%20jej%20standardy%20jakosciowe.pdf>
Narzędzie Zarządzania Rozwojem Organizacji – Stowarzyszenie BORIS, <http://srv2boris.home.pl/narzedzia/>
Bezpłatne **narzędzie samooceny organizacji pozarządowej, pozwalające na diagnozę jej obecnego stanu funkcjonowania oraz możliwości kierunków rozwoju**. Zastosowanie narzędzia pozwoli organizacji lepiej zrozumieć własne działania i usprawnić je, dzięki przygotowaniu i wdrożeniu indywidualnego planu rozwoju. W ramach narzędzia znajduje się **komponent antydyskryminacyjny: Stosowanie zasady równości szans, docenianie różnorodności i przeciwdziałanie dyskryminacji**.
- *Polityka równości w samorządzie. Standardy wdrożenia i system pomiaru. Podręcznik* – Fundacja Feminoteka, PTPA, Warszawa 2013, <http://ptpa.org.pl/public/>

SIEĆ DZIAŁAMY RAZEM

<files/Podr%C4%99cznik%20Indeks%20i%20Standard%20R%C3%B3wno%C5%9B-ci.pdf>

Podręcznik przedstawia m.in. innowacyjne w Polsce narzędzie wsparcia urzędów w tym zakresie, tj. kompleksowy system wdrażania i pomiaru realizacji polityki równościowej w ramach usług publicznych świadczonych przez urzędy jednostek samorządu terytorialnego. Głównymi elementami tego systemu są **STANDARD i INDEKS RÓWNOŚCI**.

Tu także MAPA SZKOLENIOWA – RÓWNOŚĆ I PRZECIWDZIAŁANIE DYSKRYMINACJI – wprowadzona publikacja jest adresowana do pracowników i pracowników samorządów terytorialnych, ale Mapa Szkoleniowa obejmuje ofertę organizacji pozarządowych, ponieważ to z tego środowiska wywodzi się koncepcja i praktyka szkoleń i warsztatów antydyskryminacyjnych, i szerzej – edukacji antydyskryminacyjnej.

Zasada równości szans w projektach PO RPW – raport z badania ewaluacyjnego – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Idea Zmiany, 2011 http://rpo.mazowia.eu/g2/oryginal/2011_07/6aad1bf59352654d2d210f9c7a4001e6.pdf

Raport zawiera **narzędzie do autoewaluacji różnych obszarów działania instytucji publicznych – może być wykorzystane przez NGO**. Dużo danych na temat sytuacji osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności i **dobrych praktyk w zakresie umożliwiania równego dostępu** (np.: przykłady równościowych działań (załącznik nr 5); jak zapewnić obecność i dostępność w planowaniu i realizacji działań promocyjnych (str. 90-92); potrzeby osób z niepełnosprawnością ruchową (w tym osób poruszających się na wózkach), z niepełnosprawnością wzroku, słuchu oraz z niepełnosprawnością poznawczą, przeanalizowane w wyniku audytów dostępności (str. 153-155). A także spis publikacji i stron internetowych dotyczących niepełnosprawności i równości płci.

Wiedza na temat dyskryminacji/ grup doświadczających dyskryminacji – opracowania, badania, raporty

- *Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania 2013-2016*, Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania, Warszawa, 2013
- *Dyskryminacja wielokrotna – historia, teorie, przegląd badań*, D. Cieslikowska, N. Sarata, Warszawa 2012, <http://www.tea.org.pl/userfiles/file/Wielokrotna.pdf>
- *Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia, raport z badań sondażowych*, P. Antosz, red. merytoryczna: dr hab. Jarosław Górniak, prof. UJ, <http://www>

SIEĆ DZIAŁAMY RAZEM

rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/rowne_traktowanie_standardem_dobrego_rzadzenia_-_raport_z_badan_ilosiovych_ost_0.pdf

- *Równość szans kobiet i mężczyzn a rynek pracy*, M. Borowska, M. Branka (red.), , Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa, 2010
- *Zasada równości i zakaz dyskryminacji*, pod red. B. Kłos, J. Szymańczak, Studia BAS nr 2 (26) 2011, Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmowych, Warszawa, 2011
- *Równi. Zbiór reportaży o dyskryminacji z uwzględnieniem perspektywy prawnej*, Polskie Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego, Warszawa, 2013
- *Równe traktowanie w zatrudnieniu Przepisy a rzeczywistość. Raport z monitoringu ogłoszeń o pracę*, red. K. Kędziora, K. Śmiszek, M. Zima, Polskie Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego, Warszawa, 2009, http://www.ptpa.org.pl/public_files/raport%20pdf.pdf
- *Polityka równości płci – Polska 2007*, pod red. B. Chotuj, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w Polsce, Warszawa, 2007
- *Raport. Kobiety dla Polski, Polska dla kobiet. 20 lat transformacji 1989 – 2009*, pod red. J. Piotrowska, A. Grzybek, Fundacja Feminoteka, Warszawa, 2010
- *Kandydatki w wyborach samorządowych w 2010*, pod red. A. Niżyńskiej, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 2011
- *Równość szans kobiet i mężczyzn w sektorze pozarządowym*, M. Borowska, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 2012, http://scop.sopot.pl/_pliki/Rownosc_K_M_w_NGO.pdf
- *Kobiety w sektorze pozarządowym*, M. Borowska, Instytut Spraw Publicznych, materiał przygotowany w ramach projektu „Partnerstwo – równe szanse dla kobiet i mężczyzn”, <http://www.isp.org.pl/uploads/filemanager/kobietywtrzecimsektorze2.pdf>
- *Kogo chronimy przed przemocą? Dwa lata ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Raport, pod red. A. Mrozik, E. Rutkowska, I. Stefańczyk, Fundacja Feminoteka, Warszawa, 2007
- *Co wiemy o dyskryminacji ze względu na wiek? Głos ekspertów, doświadczenia osób starszych*, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, Warszawa, 2004
- D. Gorajewska, *Fakty i mity o osobach z niepełnosprawnością*, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, Warszawa, 2006
- *Polska droga do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych ONZ*, Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, Kraków, 2008
- Kornak M, *Brunatna księga 2009-2010*, Stowarzyszenie „Nigdy Więcej”, Warszawa, 2011
- *Prawa człowieka w odniesieniu do osób z niepełnosprawnością intelektualną. Raport krajowy – Polska*, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Warszawa, 2002

SIEĆ DZIAŁAMY RAZEM

- *Sąsiedzi czy intruzi. O dyskryminacji cudzoziemców w Polsce*, pod red. W. Klausa, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Warszawa, 2010
- *Opis położenia społecznego Romów w Polsce. Raport z badań*, pod red. R. Kwiatkowskiego, Stowarzyszenie Romów w Polsce, Katowice-Oświęcim, 1999
- *Romowie. Rozprawa o poczuciu wykluczenia*, pod red. M. Gerlicha, R. Kwiatkowskiego, Stowarzyszenie Romów w Polsce, Oświęcim 1997
- *Naznaczeni – mniejszości seksualne w Polsce. Raport 2008*, pod red. I. Krzemińskiego, Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 2009
- *Sytuacja osób biseksualnych i homoseksualnych w Polsce. Raport za lata 2005 i 2006*, pod red. M. Abramowicz, Kampania Przeciw Homofobii, Warszawa, 2007
- *Wielka nieobecna – o edukacji antydyskryminacyjnej w systemie edukacji formalnej*, pod red. M. Abramowicz, Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej, Warszawa, 2011
- *Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce*, pod red. R. Szarfenberga, Kampania Przeciw Homofobii, Warszawa, 2011
- *Raport Europejskiej Komisji Przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji dotyczący Polski*, Rada Europy, Strasbourg, 2010
- *Sprawiedliwość, prawa i integracja osób niepełnosprawnych intelektualnie*, Inclusion Europe, Bruksela
- *Concluding comments of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women: Poland*, CEDAW/C/POL/CO/6, 2007
- Rekomendacje Komitetu Praw Człowieka ONZ skierowane do Rządu RP, 26 października 2006
- *Badanie UE na temat mniejszości i dyskryminacji. Sprawozdanie „Kluczowe dane” część 1. Romowie*, Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), 2009.
- *Stereotypy i uprzedzenia. Najnowsze ujęcie*, C. Neil Macrae, Ch. Stangor, M. Hewstone, GWP, Gdańsk, 1999
- *Psychologia uprzedzeń*, Todd N. Nelson, GWP, Gdańsk, 2003
- *Nasycone Ja. Dylematy tożsamości w życiu społecznym*, Kenneth J. Gergen, PWN, Warszawa, 2009

Poradniki/ podręczniki

- *Jak zorganizować wydarzenie antydyskryminacyjne*. Podręcznik działań w społecznościach lokalnych – Stowarzyszenie Lambda Warszawa i Stowarzyszenie Otwarte Forum, Warszawa, 2009, http://www.przeciwdziałajdyskryminacji.pl/podrecznik_przeciwdziałajdyskryminacji.pdf
- *Równościowy savoir-vivre w tekstach publicznych*, A. Małocha-Krupa, K. Hotojda, P. Krysiak, W. Pietrzak, Biuro Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowa-

SIEĆ DZIAŁAMY RAZEM

nia, Warszawa, 2013, http://www.rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/po-radnik_rownoscowy.pdf

- *Poradnik równościowy*, Dolnośląska Akademia Gender, Fundacja Grejpfrut, Oława, 2011, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Organizacje_poza-rzadowe/Dolnoslaska_Akademia_Gender-Poradnik_Rownoscowy_F-Grejpfrut.pdf
- *Podręcznik trenerski Zarządzanie Firmą Równych Szans*, Fundacja Feminoteka, Warszawa, 2008, <http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2014/0213/085636-podrecznik-trenerski.pdf>
- *Równe traktowanie w administracji publicznej. Podręcznik*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa, 2014, http://www.rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/podrecznik_all_accept2.pdf
- *Równe traktowanie w administracji publicznej. Wymiar regionalny i lokalny. Podręcznik*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa, 2014, http://www.rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/rowne_traktowanie_w_administracji_publicznej_wymiar_regionalny_i_lokalny_podrecznik_0.pdf
- *Edukacja antydyskryminacyjna. Podręcznik trenerski*, red. M. Branka, D. Cieślakowska, Willa Decjusza, Kraków, 2010, <http://rownosc.info/bibliography/publication/edukacja-antydyskryminacyjna-podrecznik-trenerski>

Zasada równości szans we współpracy organizacji pozarządowych i samorządów

- *Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych* – Sieć SPLOT, Warszawa 2012, http://www.pozytek.gov.pl/files/Biblioteka/BPP/model_wspolpracy.pdf
- *Poradnik modelowej współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych* – Sieć SPLOT, Warszawa 2012, http://siecsplot.pl/static/upload/loga-model-wspolpracy/produkty-model-wspolpracy/poradnik_splot-1.pdf
- *Prowadzenie konsultacji społecznych z perspektywą płci*, M. Branka, M. Dadel, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012, http://ppp.parp.gov.pl/uploads/files/broszura_konsultacje%20spoleczne_last.pdf
- *Cykl tworzenia dokumentów, strategii i polityk publicznych z równościowej perspektywy* - materiał z zasobów portalu www.rownosc.info, http://e-ppi.pl/customers/rownosc/web/attachments/publikacja/nowe/dobre_praktyki_rownosc_oobj.info.pdf

Przydatne strony

- <http://rownosc.info> – wirtualna biblioteka zawierająca publikacje, artykuły prasowe, akty prawne i dokumenty, czasopisma, badania i statystyki, a także materiały edukacyjne, słownik pojęć i bazę organizacji

SIEĆ DZIAŁAMY RAZEM

- www.ptpa.org.pl – strona www Polskiego Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego (m.in. poradniki antydyskryminacyjne, akty prawa antydyskryminacyjnego)
- www.bezuprzedzen.org – strona www programu z zakresu edukacji antydyskryminacyjnej „Nikt nie rodzi się z uprzedzeniami” (m.in. publikacje, filmy edukacyjne, akty prawne, kalendarz praw człowieka)
- www.tea.org.pl – strona www Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej (m.in. publikacje dotyczące edukacji antydyskryminacyjnej, dyskryminacja w szkole)

Obszerna lista organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem dyskryminacji oraz wsparciem ofiar przemocy ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, orientację seksualną, pochodzenie etniczne i narodowe oraz wiarę i przekonania znajduje się tu: [Jak zorganizować wydarzenie antydyskryminacyjne. Podręcznik działań w społecznościach lokalnych oraz tu: Równe traktowanie w administracji publicznej. Podręcznik.](#)

Małgorzata Dymowska, Marta Rawtuszeko